

5. Про затвердження Правил етичної поведінки державних службовців : постанова Кабінету Міністрів України від 11.02.2016 № 6.

6. Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років : Закон України від 09.04.2015 № 316-VII.

7. Європейська комісія «За демократію через право» (Венеціанська комісія). Проект Консультативного висновку щодо Закону «Про визначення критерію для обмеження повноважень несення державної служби, доступу до документів та оприлюднення інформації про колабораціонізм із органами державної безпеки» (Закону «Про люстрацію») Колишньої Югославської Республіки Македонія : Висновок № 694/2012. Страсбург. 30.11.2012.

Дич Вікторія Георгіївна,
слухач магістратури ННІ № 1 Національної
академії внутрішніх справ

ДІЯ ЗАСАД КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан вніс свої корективи не тільки в життя звичайних громадян, але й в роботу правоохоронних органів. У національного судочинства з'явилися нові виклики: як організувати забезпечення основоположних конституційних прав громадян; як забезпечити безпеку судочинства від злочинних посягань; як спростити процедури кримінального процесу в умовах, що склалися, так, аби не порушувати основні права громадян? Тому ми вважаємо за потрібне привести приклади, які, на нашу думку, значно впливають на виконання завдань кримінального законодавства та завдань правоохоронних органів.

Однак, кримінальне судочинство почало свою трансформацію ще з 2014 року, а саме Кримінальний процесуальний кодекс України було доповнено розділом IX-1. Згідно з Законом від 12.08.2014 № 1631-VII «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції», він називався «Особливий режим досудового розслідування воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції» і складався з однієї ст. 615 КПК України, якою було передбачено, що в місцевостях, де діє воєнний чи надзвичайний стан або антитерористична операція, повноваження слідчого судді, визначені КПК України, а також щодо обрання запобіжного заходу на строк до 30 днів передаються прокурору. Проте

це стосувалося кримінальних проваджень лише щодо виключного переліку злочинів.

Згодом від початку повномасштабного вторгнення РФ назва цього розділу неодноразово змінювалась як і його зміст. Зокрема, за Законом України від 15.03.2022 № 2125-IX «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо порядку скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або його зміни з інших підстав» його назва стала звучати так: «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації та/або інших держав проти України», а текст було доповнено ст. 616 КПК України.

Підсумувавши зміни на даний час можна вважати, що разом з прийняттям Закону України від 14.04.2022 № 2201-IX «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану», яким була закріплена остаточна назва розділу «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану», було завершено формування основних необхідних змін до кримінального законодавства. До прикладу, суттєвих змін зазнала ст. 615 та додано нову ст. 615-1 КПК.

Основними та достатньо важливими ми вважаємо зміни, що відбулись в п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК України, що передбачають ситуації під час воєнного стану та у разі відсутності технічної можливості доступу до Єдиного реєстру досудових розслідувань слідчим, дізнавачем чи прокурором виноситься відповідна постанова. Вона має містити відомості, визначені ч. 5 ст. 214 КПК України, тобто ті, які зазвичай вносяться до ЄРДР. До прийняття такої постанови може бути проведений огляд місця події, після якого постанова складається негайно. Однак, норми передбачені ч. 1, 3 ст. 214 КПК України, повинні виконуватись, але з врахуванням обставин, тобто внесення відомостей до ЄРДР повинно бути здійснене за першої можливості.

Також, суттєво спрощує виконання завдань кримінального судочинства норма, яка передбачає, що у разі об'єктивної відсутності можливості виконання слідчим суддею своїх повноважень та обрання запобіжного заходу строком до 30 днів такі повноваження мають виконуватися відповідним керівником органу прокуратури за клопотанням слідчого чи прокурора. При цьому за ч. 2 ст. 615 КПК строк дії ухвали слідчого судді чи постанови керівника органу

прокуратури може бути продовжений до місяця керівником відповідного органу прокуратури за клопотанням слідчого чи прокурора. До того ж, строк може продовжуватися неодноразово у межах строку досудового розслідування.

При проведенні обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи, обшуку особи, якщо залучення понятих є об'єктивно неможливим або пов'язано з потенційною небезпекою для їхнього життя чи здоров'я, відповідні слідчі (розшукові) дії проводяться без залучення понятих. У такому разі хід і результати проведення обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи, обшуку особи в обов'язковому порядку фіксуються доступними технічними засобами шляхом здійснення безперервного відеозапису.

Також стаття передбачає, що у разі якщо «відсутня об'єктивна можливість виконання слідчим суддею повноважень, передбачених статтями 140, 163, 164, 170, 173, 186, 187, 189, 190, 206, 219, 232, 233, 234, 235, 245–248, 250 та 294 цього Кодексу» (слідчі дії та заходи забезпечення кримінального провадження, для виконання яких необхідна ухвала слідчого судді), «а також повноважень щодо обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на строк до 30 діб», якщо затримка в обранні запобіжного заходу може призвести до втрати слідів кримінального правопорушення чи втечі особи, яка підозрюється у вчиненні такого злочину, – такі повноваження виконує керівник відповідного органу прокуратури з урахуванням вимог статті 37 цього Кодексу за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором.

До того ж, замін зазнали Перехідні положення в п. 20-7. Під час дії надзвичайного або воєнного стану на території України тимчасовий доступ до речей і документів, визначених у пунктах 2, 5, 7, 8 частини першої статті 162 цього Кодексу, здійснюється на підставі постанови прокурора, погодженої з керівником прокуратури.

Враховуючи обставини, що склались у зв'язку зі збройною агресією РФ, збереження нормальної роботи органів судочинства є однією з головних задач держави задля підтримки конституційного строю та збереження внутрішньої безпеки.

Ми вважаємо, що внесені зміни є позитивними та цілком доцільними в умовах нестандартних викликів в сфері національної безпеки і оборони.